

דף מ"ח

אר"י אימתי בזמן שצבורים אבל
הפשילם לאחריו הממע"ה

למדנו במשנה, שלתנא קמא חנווני שטוען
שלא קיבל את המעות, בעל הבית נשבע
שנתן לו את הדינר⁸⁴³. ואם בעל הבית טעון שלא קיבל את הפירות,
ישבע חנוני. ולרבי יהודה כל שהפירות בידו עד על העליונה. ובברייתא
שנינו, אמר רבי יהודה, אימתי בזמן שהפירות מונחין ושניהן עוררין
עליהן, אבל הפשילן בקופתו לאחריו המוציא מחברו עליו הראיה,
ובעל הבית שמוחזק בהם אינו צריך להשבע.

שנינו במשנה, שרבי יהודה ותנא קמא נחלקו כן גם לעניין שולחני ובעל
הבית. ואומרת הגמרא שהמשנה צריכה לשנות את מחלוקת רבי יהודה
וחכמים בין בפירות ובין במעות. מפני שאם היתה מביאה את המחלוקת
רק בחנווני ובפירות, היינו אומרים שחכמים חולקים רק בפירות
שעשויים להרקיב והחנוני ממהר להשליכם לתוך כליו של הלוקח קודם
קבלת הדינר, כדי שלא יחזור בו. אבל במעות הם מודים לרבי יהודה.
ואם היו שונים את המחלוקת בשולחנו, היינו אומרים שרבי יהודה מודה
בפירות.

הגמרא שואלת על מה ששנינו במשנה שהיתומים לא יפרעו אלא
בשבועה ממי? אם המשנה אומרת שהיתומים לא יפרעו מן הלזה בלא
שבועה, הרי אביהם היה נפרע בלא שבועה, האם הם צריכים להשבע?
אלא התנא אומר שהיתומים לא יפרעו מן היתומים אלא בשבועה.

ר' ושמואל אמרו שלא שנו במשנה שיתומים
נפרעים מן היתומים בשבועה אלא כשהמלוה
מת בחיי הלזה, ואחר כך מת הלזה. אבל אם הלזה מת בחיי המלוה,
לא נפרע מהלזה בחייו, הלזה התחייב שבועה לבני לזה⁸⁴⁴. ואין אדם

מת לזה בחיי מלוה נתחייב

שבועה ואין אדם מוריש שבועה

⁸⁴³ תוס' שואלים הרי שבועת היסט לא ניתקנה אלא בימי רב נחמן, ומדוע נשבע? וי"ל שמדובר כשלא נתן
לו עכשיו כלום ואומר כבר נתתי לך קודם שנתת לי הפירות מקודם. ועוד מפרש ר"ת שברישא מדובר שהחנוני
מדד פירות לכליו של בעל הבית ועודם ברשות החנוני, ובסיפא בעה"ב נתן דינר בחנות והחנוני עדיין לא נטלו,
והחידוש הוא שנוטלים בשבועה. וכל המשנה מדברת בנשבעים ונוטלים עד ואלו נשבעין שלא בטענה. והטעם
שנשבעים ונוטלים הוא הואיל ויצאו קצת מחזוקת שכנגדם. וטעמו של ר"י יהודה שאין חנוני מודד פירות אלא אם
כן קבל הדינר ובעה"ב לוקח בלא שבועה. וכן בנתן לו דינר אמר רבי יהודה שצריך ליתן לו הפירות שדרכו לקחת
דינר ולמדוד פירות, שמדובר בחנוני שאינו מקיף. תוס'.

⁸⁴⁴ שלא התקבל כלום, שהנפרע מן היתומין אפילו בשטר צריך שבועה.

מוריש שבועה לבניו, אדם אינו יכול להוריש לבניו ממון שהוא מחויב עליו שבועה, מפני שהבנים אינם יכולים ליšבע את השבועה שאביהם התחייב.

ר"א אומר ישבעו שבועת יורשים ויטלו
ושלחו לפני רבי אלעזר, מה טיבה של שבועה זו.
איך אפשר להפקיע את ממונם?, אם הם לא יכולים להשבע אותה שבועה ישבעו שבועת יורשים, שבועה שלא פקדנו אבא ויטלו? ושלח להם, שהיורשים נשבעים שבועת יורשים ונוטלים. ושוב שלחו את השאלה בימי רבי אמי, ואמר מדוע הם חוזרים ושולחים אותה שאלה?, אם הייתי מוצא טעם להשיב האם לא הייתי שולח להם!.

ר' אמי אמר לא עמד בדין יורשים
נש' שבועת יורשים
אלא אמר רבי אמי הואיל והדבר בא לידנו נאמר בו דבר. עמד בדין, מלוה שהוציא שטר על יתומי הלוה ובית דין אמרו לו השבע וטול, ומת נתחייב מלוה שבועה לבני לוה, ואין אדם מוריש שבועה לבניו⁸⁴⁵. לא עמד בדין ומת, יורשים נשבעים שבועת יורשים ונוטלים⁸⁴⁶. הקשה רב נחמן, האם בית דין מחייבים אותו שבועה, הרי מזמן שהלוה מת המלוה התחייב שבועה לבני הלוה? אלא אמר רב נחמן, אם אומרים כרב ושמואל שאין אדם מוריש שבועה לבניו, אומרים זאת בין עמד בדין בין שלא עמד בדין. ואם אין אומרים, אין אומרים בכל מקרה. ומכאן נראה שלרב נחמן היה ספק אם אומרים כרב ושמואל. וקשה ממה שאמר רב יוסף בר מניומי שרב נחמן עשה מעשה בשניהם חשודים ואמר שיחלוקו, ולא סוברים כרב ושמואל? עונה הגמרא רב נחמן אמר זאת לדבריו של רבי (מאיר) אמי⁸⁴⁷ ורב נחמן עשה כרבי יוסי.

מתה יורשיה גובים כתובתה עד כ"ה שנים כשנשבעה ומתה
הקשה רב אושעיא, על רב ושמואל ממה ששנינו, אלמנה שלא גבתה כתובתה מתה יורשיה מזכירים, ותובעים וגובים, את כתובתה עד עשרים וחמש שנים משמת בעלה⁸⁴⁸. ויורשיה גובים את הכתובה בשבועת היורשים

845 כרב ושמואל.

846 כרבי אלעזר.

847 גרסת רש"ל ר' אמי שא' לעיל חזרה שבועה למקומה.

848 ואם עברו כ"ה שנים ולא תבעה הפסידה שכן שנינו כל זמן שהיא בבית אביה שלא נטלה מזונות מן היתומים גובה כתובתה עד כ"ה שנים, ואם לא תבעה מחלה. רש"י.

מיורשי הבעל, אף על גב שהבעל מת בחייה והאלמנה נתחייבה שבועה ליורשים, מפני שהיא מורשה ליורשיה את השבועה? עונה הגמרא, מדובר כשהאלמנה נשבעה ומתה. ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו, נשא ראשונה ומתה, נשא שניה ומתה, שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה? עונה הגמרא, גם כאן מדובר כשהאשה השניה נשבעה ומתה.

ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו שם ^{כ' לה נדר ושבועה אין לי אינו יכול להשביע אבל יורשיו משביעים} במשנה, כתב לה 'נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך', הוא אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה. אבל יורשיו משביעין אותה ואת יורשיה, ואת הבאין ברשותה. והרי מדובר כשלא נשבעה, שהרי שנינו שיוורשיו משביעין אותה. ושנינו שיוורשיה נשבעים ונוטלים, וראיה שאדם מוריש שבועה? אמר רב שמעיה, רב ושמואל יאמרו שהמשנה נשנתה לצדדים. מה ששנינו יורשיו משביעין אותה, מדבר אפילו באלמנה. אבל מה ששנינו ואת יורשיה, מדובר בגרושה. אם הבעל גירשה ונתחייב לה כתובתה בלא שבועה⁸⁴⁹, ומתה בחייו ואחר כך מת⁸⁵⁰, יורשיה הבאים להפרע מיורשיו צריכים להשבע, כמו ששנינו שהיתומים לא יפרעו מן היתומים אלא בשבועה.

הבן גובה בשבועה ושלא בשבועה ^{הבן גובה בשבועה ושלא בשבועה} הקשה רב נתן בר הושעיא ממה ששנינו, יפה כח הבן מכח האב שהבן גובה בין בשבועה, בשבועת יורשים כשאין לו עדים שהאב אמר בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע. ובין שלא בשבועה, כשיש עדים שהאב אמר זאת בשעת מיתתו. והאב אינו גובה אלא בשבועה. ומדובר כשהלוה מת בחיי הלוה ולכן הרב לא היה נאמן אלא בשבועה. ושנינו שהבן גובה בין בשבועה ובין שלא בשבועה? אמר רב יוסף, הברייתא היא כדברי בית שמאי שאמרו 'שטר העומד לגבות כגבוי'. ואף על גב שחכמים תיקנו שלא יפרע אלא בשבועה, הוא ממון גמור להוריש לבניו.

ר"נ א' שלא מוסיפים על רב ^{ר"נ א' שלא מוסיפים על רב} כשבא רב נחמן לסורא, באו אליו רב חסדא ורבה בר רב הונא ואמרו לו, יבוא מר ונעקור את מה שרב ושמואל אמרו. ואמר להם האם טרחתי ובאתי ממקומי מרחק של

⁸⁴⁹ שהרי גרושה פטורה מן הנדר ומן השבועה. רש"י.
⁸⁵⁰ שכשמתה היא יש לה עלי ממון גמור בלא שבועה, לפיכך הורישתו לבניה. רש"י.

פרסות רבות כדי לעקור את דברי רב ושמואל!?! אלא הזמינו עצמכם לא להוסיף על דבריהם. הם אמרו בשבועה של הבא ליפרע מנכסי יתומים, שאינו מוריש אותה לבניו אם הלוח מת בחיי המלוה. אל תלמדו ממנה למי שמחויב שבועה אחרת. כגון מה שרב פפא אמר שהפוגם את שטרו, ששנינו במשנה שלא יפרע אלא בשבועה, ומת היורשים נשבעים שבועת יורשים ונוטלים. ולא עושים כאן כרב ושמואל שאמרו שאין אדם מוריש שבועה לבניו.

הערב הולך אחר היתומים
והוא כיתומים מיתומים

מעשה באדם שהלוח לחברו על ידי ערב, והלוח מת בחיי המלוה, והמלוה נתחייב שבועה, ואחר כך המלוה מת, והיתומים באו להפרע מן הערב. ורב פפא סבר לומר שגם כאן נאמר שלא נוסף על דברי רב ושמואל. שהם אמרו ביתומים הנפרעים מן היתומים, וכאן היתומים נפרעים מן הערב. ואמר לו רב הונא בנו של רב יהושע, האם הערב לא ילך לגבות מן היתומים והוא כיתומים מיתומים!.

דיין שעשה כרב ושמואל עשה
ושעשה כר"א עשה

מעשה בלוח שמת בחיי המלוה ואחר כך המלוה מת בלא בנים, והניח את אחיו ליורשו, ואחיו הוציא את השטר על יתומי הלוח. ורמי בר חמא סבר לומר שגם במקרה זה אין מוסיפים על דברי רב ושמואל, שאח זה אינו יתום. ואמר לו רבא מה ההבדל בין שבועה שלא פקדני אבא לבין שבועה שלא פקדני אחי? רב חמא אמר, שעכשיו שלא נאמרה הלכה לא כרב ושמואל ולא כרבי אלעזר, דיין שעשה כרב ושמואל עשה, ושעשה כרבי אלעזר עשה.

ר"פ א' שלא קורעים ולא
גובים שטר של יתומים

רב פפא אמר, שטר של יתומים, כשמת לוח בחיי מלוה, לא קורעים אותו ולא גובים בו. לא גובים בו, שמא סוברים כרב ושמואל. ולא קורעים אותו שמא יבאו לפני דיין שידון כרבי אלעזר שאמר שיורשים נשבעים ונוטלים. כמעשה באותו דיין שעשה כרבי אלעזר. ותלמיד חכם שהיה בעירו אמר לו אני אביא אגרת מארץ ישראל שאין הלכה כרבי אלעזר, והדיין אמר לו לכשתביא וכשבא לפני רב חמא אמר לו דיין שעשה כרבי אלעזר עשה.

ואלו נשבעים בטענת שמא מפני
שמורים היתר

למדנו שהמשנה מנתה את אלו שנשבעים
שלא בטענה. שואלת הגמרא, האם עוסקים
בשוטים שמשביעים לא סיבה? מבארת הגמרא, שהמשנה אומרת שאלו
נשבעים שלא בטענת ברי, אלא בטענת שמא. ושנינו שבן בית שאמרו
לא שנכנס ויוצא ברגליו, אלא שמכניס לו פועלים ומוציא לו פועלים,
מכניס לו פירות ומוציא לו פירות. והטילו עליהם שבועה בטענת שמא
משום שהם מורים היתר לעצמם, מפני שהם טרחו בנכסים⁸⁵¹.

כשיש כפירת טענה ב' כסף

ואמר רב יוסף בר מניומי בשם רב נחמן
שהם נשבעים בטענת שמא כשיש ביניהם
טענה בשתי כסף, שטוענו שמא עכבת משלי שתי כסף, וזה מודה לו
במקצת⁸⁵². ושואלת הגמרא האם רב נחמן אמר כשמואל, והרי רבי חייא
שנה ברייתא לסייע לרב שאמר שכפירת טענה שתי כסף חוץ מפרוטה
של הודאה? אלא אומרת הגמרא שרב נחמן אמר, שהם נשבעים בטענת
שמא כשיש ביניהם כפירת טענה שתי כסף, כרב.

למדנו במשנה, שאם חלקו השותפין
והאריסין, אין יכול להשביעו. אבל אם
נתגלגל לו שבועה ממקום אחר, מגלגלין עליו את הכל. הגמרא
הסתפקה, האם מגלגלים בדרבנן. האם מגלגלים שבועת האריסין
שחלקו על ידי שבועה דרבנן, כגון שבועת היסת, או של הנשבעים
ונוטלים, שהיא מתקנת חכמים? ומביאה הגמרא ראיה ממה ששנינו,
לוה הימנו ערב שביעית, ולמוצאי שביעית נעשה לו שותף או אריס
אין מגלגלין. מפני שלוה ממנו ערב שביעית, והשביעית הפקיעה את
ההלואה, אבל בשאר השנים מגלגלים עליו שבועת הלואה שאין בה
הודאה משום שבועת השותפין. ומכאן שמגלגלים בדרבנן⁸⁵³. ואומרת
הגמרא שאפילו בשאר השנים שבוע לא מגלגלים על ידי שבועת שותפין
דרבנן. והתנא נקט שביעית לא להוציא את שאר השנים אלא לומר שאם
נעשה לו שותף או אריס ערב שביעית וחלקו, ולמוצאי שביעית לוה

851 ר"ת פסק שבמלוה למחצית שכר אין יכול להשביעו שכיון שהוא לוקח שכר עמלו הוא לא מורה היתר. תוס'.

852 שהיא קרובה לשבועה דאורייתא, אלא שהיא טענת שמא.

853 וכשזו נשנתה בימי התנאים עדיין לא תיקנו שבועת היסת, אלא רק בימי רב נחמן. רש"י.

הימנו, ונתחייב לו עליה שבועה דאורייתא⁸⁵⁴, מגלגלים עליו. והתנא משמיע שביעית אינה משמטת את שבועת השותפין, ולא שותפות, אלא רק הלואה. שואלת הגמרא, הרי שנינו דין זה במפורש, נעשה לו שותף או ארים ערב שביעית ולמוצאי שביעית לזה הימנו מגלגלין? אלא חייבים לומר שהתנא בא למעט שבשאר השנים מגלגלים עליו משום שבועת השותפים, וראיה שמגלגלים בדרבנן.

ר"ה א' לכל מגלגלים חוץ משכיר ר"ח א' אמר רב הונא, על ידי כל שבועה מגלגלים דרבנן, חוץ משבועת שכיר לכל אין מקילים ונפק"מ לפתוח
 שאין מגלגלים. מפני שהיא עצמה אינה מן הדין אלא להפיס דעתו של בעל הבית. רב חסדא אמר לכל אין מקילים, אלא מגלגלים, חוץ משכיר שמקילין. וההבדל ביניהם הוא כשהתובע לא טען שיגלגלו עליו אם בית דין יפתחו לו. לרב הונא, בית דין יפתחו לו. ולרב חסדא, אם טען גלגול אין מקילים עליו, אלא מגלגלים, ואם לא טענו אין לנו לפתוח לו.
 הגמרא שואלת, מנין שהשביעית משמטת את השבועה? אמר רב גידל בשם רב שנאמר: "וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שְׁמוֹט" ואפילו דיבור משמטת.

הדרן עלך פרק 'כל הנשבעין'